

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τρισέλιδες Εργασίες που παρουσιάστηκαν κατά το
16^ο Διεθνές Συνέδριο Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού

CONTENTS

Short papers presented during the
16th International Congress of Physical Education and Sport

Υπεύθυνος έκδοσης/Editor:
Γεώργιος Κώστα / George Costa

Επιμέλεια Ύλης/Content Administration:
Ευστρατία Τσίτσκαρη / Efstratia Tsitskari

Υπεύθυνη Επιστημονικών Εργασιών/Manuscripts Administration:
Ευστρατία Τσίτσκαρη / Efstratia Tsitskari

Υπεύθυνος Ανάρτησης Εργασιών στον Ιστοχώρο/Webmaster:
Νικόλαος Βερναδάκης / Nicholas Vernadakis

ΧΟΡΟΣ

1.

Βουτσινά Μ., Τζαβίδας Κ.

[Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΧΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗ
ΑΛΛΟΕΘΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ](#)

M. Voutsina, K. Tzavidas

[THE IMPACT OF GREEK FOLK DANCES ON FOREIGNER STUDENTS' INTRINSIC
MOTIVATION](#)

2.

Γκαρτζονίκα Ε.

[Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1960-1980](#)

E. Gartzonika

[GREEK TRADITIONAL DANCE IN SECONDARY EDUCATION: PURPOSE AND CONTENT OF
THE SUBJECT DURING THE 1960-1980 PERIOD](#)

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΧΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗ ΑΛΛΟΕΘΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Βουτσινά Μ., Τζαβίδας Κ.

5^ο Δημοτικό Σχολείο Αργοστολίου, 28100 Αργοστόλι & Δημοτικό Σχολείο Ιθάκης, 28300
Ιθάκη

Περίληψη

Ο ελληνικός χορός ως μορφή λαϊκής δημιουργίας άμεσα συνδεδεμένης με τη μουσική και το τραγούδι είναι αποτέλεσμα της πολυμορφίας των λειτουργιών της ζωής του Έλληνα, ποικίλει από τόπο σε τόπο και αποτελεί δημιούργημα λαού με μακρόχρονη πολιτισμική παράδοση. Αν και μέσα από την κοινή αίσθηση φαίνεται ότι οι μη Έλληνες που συμμετέχουν στους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς δείχνουν να τους απολαμβάνουν, η επιστημονική διερεύνηση ψυχολογικών παραμέτρων όπως η εσωτερική παρακίνηση των συμμετεχόντων δε συναντιέται συχνά στη βιβλιογραφία. Σκοπός της έρευνας ήταν να περιγράψει το πως βιώνουν τους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς φοιτητές και φοιτήτριες που δεν είναι Έλληνες. Η παρούσα έρευνα εξέτασε την εσωτερική παρακίνηση 43 φοιτητών/τριών (N=6 άνδρες και N=37 γυναίκες, Μ.Ο. ηλικίας 20.7 ± 1.7 έτη) του αμερικανικού πανεπιστημίου Denison του Ohio μετά από ένα εξάμηνο διδασκαλίας ελληνικών παραδοσιακών χορών. Χρησιμοποιήθηκε το Intrinsic Motivation Inventory (Quin, Redding & Frazer, 2007) που αποτελείται από 18 προτάσεις οι οποίες συνοψίζουν την εσωτερική παρακίνηση σε 4 κατηγορίες: α) ενδιαφέρον/ευχαρίστηση, β) αντιλαμβανόμενη ικανότητα, γ) προσπάθεια/σημασία και δ) πίεση/άγχος. Χρησιμοποιήθηκαν η περιγραφική στατιστική και η ανάλυση t-test για ανεξάρτητες ομάδες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι φοιτητές/τριες παρουσίασαν την υψηλότερη τιμή στην κατηγορία ενδιαφέρον/ευχαρίστηση ($M=5.33 \pm 0.48$) και τη χαμηλότερη στην κατηγορία πίεση/άγχος ($M=3.94 \pm 0.89$). Με κριτήριο τη φυλή οι λευκοί φοιτητές/τριες διέφεραν στατιστικά σημαντικά από τους υπόλοιπους (ασιάτες, αφρικανούς και λατινοαμερικανούς) ως προς την κατηγορία ενδιαφέρον/ευχαρίστηση ($t_{39}=-2.110, p<.05$) ενώ, με κριτήριο την αντιλαμβανόμενη ικανότητα οι έχοντες προηγούμενη εμπειρία από ελληνικούς χορούς διέφεραν στατιστικά σημαντικά από εκείνους που έρχονταν για πρώτη φορά σε επαφή με αυτό το είδος χορών ($t_{38}=2.998, p<.05$). Τα αποτελέσματα της έρευνας δίνουν μία πρώτη ένδειξη για την εσωτερική παρακίνηση φοιτητών/τριών του εξωτερικού που διδάχθηκαν ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς και παρέχουν στοιχεία για την ελκυστικότητα που ασκούν στους

αλλοεθνείς που συμμετέχουν σε αυτούς, αποδεικνύοντας ότι οι χοροί του τόπου μας είναι ένα από τα πιο ζωντανά και δυναμικά στοιχεία του λαϊκού μας πολιτισμού.

Λέξεις κλειδιά: ελληνικοί χοροί, εσωτερική παρακίνηση, αλλοεθνείς φοιτητές

Μαρία Βουτσινά

Διεύθυνση: Αργοστόλι Κεφαλονιάς, 281 00, Αργοστόλι

Τηλ.: 26710 87244

e-mail: voutsinam@hol.gr

THE IMPACT OF GREEK FOLK DANCES ON FOREIGNER STUDENTS' INTRINSIC MOTIVATION

M. Voutsina, K. Tzavidas

5th Elementary School of Argostoli, 28100 Argostoli & Elementary School of Ithaca, 28300 Ithaca

Abstract

Greek folk dances as a product of popular creation, is directly connected to the Greek people daily life. With a strong music and song element, Greek folk dances have a variety of forms from one place to another and incorporate the long existing Greek cultural tradition. Although a general sense of enjoyment is admitted by non Greeks when they participate in Greek folk dances the research findings on psychological aspects such as intrinsic motivation are quite limited. The purpose of this study was to describe how non Greek students experience Greek folk dances. The study examined the intrinsic motivation of 43 students (N=6 male and N=37 female, mean age 20.7 ± 1.7 yrs) the Denison university, Ohio after a 12-weeks program of learning Greek folk dances. The Intrinsic Motivation Inventory (Quin, Redding & Frazer, 2007) was used to measure intrinsic motivation. The 18 statements inventory is divided into 4 sub-categories that represent levels of a) interest / enjoyment, b) perceived competence, c) effort / importance and d) tension / pressure. Descriptive statistics and independent samples t-test were used for the statistical analysis. The results showed that students displayed higher scores in the interest / enjoyment sub-category (M=5.33 ± 0.48) and lower scores in the tension / pressure sub-category (M=3.94 ± 0.89). Comparing white students with the others (Asians, Africans and

Latin Americans) statistical differences revealed in the interest / enjoyment sub-category ($t_{39}=-2.110, p<.05$). Comparing those who had previous experience with Greek folk dances to those who had not, statistical differences emerged in the perceived competence sub-category ($t_{38}=2.998, p<.05$). The results offer a first indication of the intrinsic motivation levels in non Greek students who completed a Greek folk dances program, and provide evidence about the attractiveness they bring up to them as well. Greek folk dances are one of the most living elements of the Greek popular culture.

Key words: Greek folk dances, intrinsic motivation, foreigner students

Maria Voutsina

Address: Argostoli Kefalonia, 281 00, Argostoli

Telephone number: 0030 26710 87244

e-mail: voutsinam@hol.gr

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΧΟΡΩΝ ΣΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΑΡΑΚΙΝΗΣΗ ΑΛΛΟΕΘΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Εισαγωγή

Ο χορός αποτελεί μία καλλιτεχνική δημιουργία που συνδέεται άμεσα με το φυσικό περιβάλλον και την ιστορία κάθε τόπου αλλά ταυτόχρονα εξυπηρετεί και την ανάγκη του ατόμου για ψυχαγωγία (Hanley, 1986). Εκτός από συλλογική μορφή έκφρασης, συναισθημάτων και πηγή λαϊκού πολιτισμού ο χορός αποτελεί μία μορφή φυσικής δραστηριότητας. Έχει αναφερθεί ότι η εσωτερική παρακίνηση αποτελεί έναν από τους παράγοντες ώθησης του ατόμου προς τη φυσική δραστηριότητα οδηγώντας πιθανά στην προσκόλληση σε έναν φυσικά δραστήριο τρόπο ζωής (Paraharisis, Simou, & Goudas, 2003; Deci, Koestner, & Ryan, 2001; Goudas, Dermizaki, & Bagiatas, 2000). Ως εσωτερική παρακίνηση ορίζεται η κινητοποίηση του ατόμου να δράσει προς μία κατεύθυνση η οποία πηγάζει αποκλειστικά από εσωτερικές ανάγκες. Τέτοιου είδους ανάγκες μπορεί να είναι η χαρά και η ευχαρίστηση του συμμετέχοντα σε μία δραστηριότητα, η επιτυχία και η αίσθηση της ικανότητας στη συγκεκριμένη δραστηριότητα (Deci & Ryan, 2004). Ο χορός αποτελεί ένα πεδίο φυσικής δραστηριότητας που εκπληρώνει σε μεγάλο βαθμό τις παραπάνω ανάγκες, αφού έχει αναφερθεί ότι σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την ευχαρίστηση που προσφέρει η δυνατότητα δημιουργικής έκφρασης με κυρίαρχο μέσο το σώμα. Ο ελληνικός

παραδοσιακός χορός επιπλέον, διαθέτει το πλεονέκτημα ότι απαιτεί από το συμμετέχοντα όχι ιδιαίτερα υψηλές φυσικές δυνατότητες, ενισχύοντας έτσι το αίσθημα της ικανότητας κι επίτευξης και κατά επέκταση της συμμετοχής σε αυτό το είδος δραστηριότητας. Τα κίνητρα συμμετοχής που έχουν αναφερθεί από Έλληνες έφηβους μέλη ομάδων παραδοσιακών χορών σχετίζονται κυρίως με την αναψυχή και την ένταξη σε κάποια κοινωνική ομάδα (Δούλιας, Κοσμίδου, Παυλογιάννης, & Πατσιαούρας, 2005; Κυριαζής, Πατσιαούρας, & Παπανικολάου, 2004). Στους ενήλικες τα κίνητρα συμμετοχής έχουν σχέση κυρίως με τη χαλάρωση από την ένταση της καθημερινότητας και τη βελτίωση της φυσικής κατάστασης (Παπαϊωαννίδου, Μπασδέκη, & Φιλίππου, 2005). Οριοθετημένη αποκλειστικά σε αλλοεθνείς φοιτητές/τριες, η παρούσα έρευνα είχε σκοπό να μελετήσει την εσωτερική παρακίνηση αλλοεθνών φοιτητών/τριών σε ένα πρόγραμμα διδασκαλίας ελληνικών παραδοσιακών χορών.

Μέθοδος

Εξεταζόμενοι

Στην έρευνα συμμετείχαν 43 φοιτητές/τριες (N=6 άνδρες και N=37 γυναίκες, Μ.Ο. ηλικίας 20.7 ± 1.7 έτη) του αμερικανικού πανεπιστημίου Denison του Ohio των Η.Π.Α. Οι εξεταζόμενοι επιλέχθηκαν με τη μέθοδο του ελεγχόμενου δείγματος. Οι φοιτητές/τριες της έρευνας παρακολουθούσαν το μάθημα επιλογής World Dance I για το χειμερινό εξάμηνο 2007-2008. Όλοι οι συμμετέχοντες είχαν προηγούμενη εμπειρία σε κλασικό ή μοντέρνο χορό, 14 από αυτούς είχαν προηγούμενη εμπειρία σε χορούς από διάφορα μέρη του κόσμου ενώ οι 9 είχαν εμπειρία από ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς είτε λόγω ελληνικής καταγωγής (3^η γενιάς Έλληνες, ή ένας από τους δύο γονείς Έλληνας) είτε λόγω επίσκεψής τους στην Ελλάδα ως τουριστικό προορισμό. Από τους συμμετέχοντες το 69.8% ανήκε στη λευκή φυλή, το 16.3%, αποτελούνταν από λατινοαμερικάνους, το 9.2% ανήκαν στην κίτρινη φυλή το 4.7% στη μαύρη φυλή.

Μέσα συλλογής δεδομένων

Για τη διερεύνηση της εσωτερικής παρακίνησης χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο Intrinsic Motivation Inventory (Quin, Redding & Frazer, 2007) που αποτελείται από 18 ερωτήσεις οι οποίες συλλέγουν στοιχεία για την εσωτερική παρακίνηση συνοψισμένα σε 4 κατηγορίες: α) ενδιαφέρον / ευχαρίστηση (πληροφορίες για το πόσο διασκεδαστικό και ενδιαφέρον ήταν το πρόγραμμα για μένα) , β) αντιλαμβανόμενη ικανότητα (πόσο καλά πιστεύω ότι τα πήγα με τους συγκεκριμένους χορούς), γ) προσπάθεια / σημασία (πόσο σημαντικό ήταν για μένα να τα καταφέρω) και, δ) πίεση / άγχος (πόση ένταση ένιωσα κατά τη διάρκεια του προγράμματος). Σε κάθε ερώτηση οι εξεταζόμενοι απάντησαν σε

επταβάθμια κλίμακα Likert (1: διαφωνώ απόλυτα.....7: συμφωνώ απόλυτα). Το παραπάνω ερωτηματολόγιο διερευνά την εσωτερική παρακίνηση συμμετεχόντων αποκλειστικά σε προγράμματα εκμάθησης χορού και οι συντελεστές εσωτερικής σταθερότητας (Cronbach α) ήταν 0.95 για την κατηγορία ενδιαφέρον / ευχαρίστηση, 0.92 για την αντιλαμβανόμενη ικανότητα, 0.96 για την προσπάθεια / σημασία και 0.91 για την πίεση / άγχος.

Διαδικασία συλλογής των δεδομένων

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε μία φορά παρουσία της χοροδιδασκάλου / ερευνήτριας την τελευταία εβδομάδα του χειμερινού εξαμήνου όταν οι φοιτητές/τριες είχαν συμπληρώσει τον κύκλο 12 εβδομάδων διδασκαλίας ελληνικών παραδοσιακών χορών. Η συχνότητα διδασκαλίας ήταν δύο φορές την εβδομάδα και περιλάμβανε χορούς από τη Μακεδονία, Θράκη, Ήπειρο, Θεσσαλία, Νησιά Αιγαίου, Κρήτη, Πόντο και Μικρά Ασία.

Στατιστική ανάλυση

Χρησιμοποιήθηκαν η περιγραφική στατιστική και η ανάλυση t-test για ανεξάρτητες ομάδες. Η ομοιογένεια της διακύμανσης ελέγχθηκε με το Levene's test. Το επίπεδο σημαντικότητας ορίστηκε στο $p < .05$.

Αποτελέσματα

Στον Πίνακα 1 φαίνεται η περιγραφική στατιστική στις κατηγορίες εσωτερικής παρακίνησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις ανά κατηγορία εσωτερικής παρακίνησης

Κατηγορίες Εσωτερικής Παρακίνησης	M.O. \pm T.A.
1. Ενδιαφέρον / Ευχαρίστηση	5.33 \pm 0.48
2. Αντιλαμβανόμενη Ικανότητα	4.64 \pm 0.87
3. Προσπάθεια / Σημασία	5.10 \pm 0.48
4. Πίεση / Άγχος	3.94 \pm 0.89

Με κριτήριο τη φυλή οι λευκοί φοιτητές/τριες διέφεραν στατιστικά σημαντικά από τους υπόλοιπους (μαύρους, λατινοαμερικανούς και ασιάτες) μόνο ως προς την κατηγορία ενδιαφέρον / ευχαρίστηση (M.O. \pm T.A. λευκών = 5.22 \pm 0.51 έναντι M.O. \pm T.A. άλλων φυλών = 5.56 \pm 0.28, $t_{39} = -2.110$, $p < .05$). Με κριτήριο την προηγούμενη εμπειρία σε

ελληνικούς χορούς οι έχοντες εμπειρία διέφεραν από τους υπόλοιπους μόνο στον τομέα της αντιλαμβανόμενης ικανότητας ($M.O. \pm T.A.$ έχοντες εμπειρία = 5.33 ± 0.67 έναντι $M.O. \pm T.A.$ μη έχοντες εμπειρία = 4.41 ± 0.84 , $t_{38}=2.998$, $p<.05$). Αναφορικά με τις δυσκολίες που διαπιστώθηκαν στα διάφορα είδη ελληνικών χορών οι αλλοεθνείς ανέφεραν τις μεγαλύτερες δυσκολίες στην περιοχή της Κρήτης (24.3%) και του Αιγαίου (19.8%), μέτριες δυσκολίες στη Μακεδονία (14,1%), Πόντο (12.1%), και Μ. Ασία (11.9%), και τις μικρότερες δυσκολίες στην Ήπειρο (7,2%) και τη Θεσσαλία (2.7%).

Συζήτηση – Συμπεράσματα

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι συμμετέχοντες δεν ένιωσαν ιδιαίτερη πίεση κατά τη διάρκεια του προγράμματος εκμάθησης ελληνικών παραδοσιακών χορών, έδειξαν αρκετό ενδιαφέρον και ευχαρίστηση αλλά αισθάνθηκαν και υψηλό αίσθημα ικανότητας. Παρόμοιες διαπιστώσεις έχουν αναφερθεί σε Έλληνες βέβαια μαθητές/τριες που συμμετείχαν σε συλλόγους παραδοσιακών χορών (Δούλιας, Κοσμίδου, Παυλογιάννης & Πατσιαούρας, 2005 ; Κυριαζής, Πατσιαούρας και Παπανικολάου, 2004). Οι αλλοεθνείς φοιτητές/τριες της έρευνας που είχαν χορέψει στο παρελθόν ελληνικούς χορούς σημείωσαν υψηλότερη αντιλαμβανόμενη ικανότητα γεγονός που έχει διαπιστωθεί και σε έρευνα σχετική με την αντίληψη των φυσικών ικανοτήτων όπου παρατηρήθηκε ότι η προηγούμενη εμπειρία σε κάποιο είδος φυσικής δραστηριότητας ενισχύει το αίσθημα ικανότητας (Sallis, Prochaska & Taylor, 2000). Από την άλλη, οι διαφορές στην κατηγορία ενδιαφέρον / ευχαρίστηση ανάμεσα σε λευκούς και μη, μπορούν να ερμηνευτούν από το γεγονός ότι οι δεύτεροι είχαν λιγότερη εμπειρία σε χορούς από διάφορα μέρη του κόσμου. Οι δυσκολίες τέλος που αντιμετώπισαν οι αλλοεθνείς φοιτητές/τριες στα διαφορετικά είδη ελληνικών χορών διαπιστώθηκαν και σε Έλληνες μαθητές/τριες γυμνασίου οι οποίοι θεώρησαν πιο δύσκολη την εκμάθηση των ελληνικών χορών σε σχέση με τους ευρωπαϊκούς ή λατινοαμερικάνικους (Κυροδήμος & Καλλιώρας, 1994). Εξετάζοντας την εσωτερική παρακίνηση αλλοεθνών φοιτητών/τριών μετά από τη διδασκαλία χορών από διάφορα μέρη της Ελλάδας διαπιστώθηκε ιδιαίτερο ενδιαφέρον, υψηλό αίσθημα ικανότητας αλλά και ευχαρίστηση. Κατά συνέπεια, η ελκυστικότητα που ασκούν οι ελληνικοί παραδοσιακοί χοροί μπορεί να αξιοποιηθεί ως κίνητρο για συμμετοχή και ανάμειξη των νέων με τη φυσική δραστηριότητα.

Βιβλιογραφία

DECI E.L. & RYAN R.M. (2004). Overview of self-determination theory: An organismic dialectical perspective. In E.L. Deci, & R.M. Ryan (eds), *Handbook of self-determination research*. Rochester NY; The University of Rochester Press, 3-33.

- DECI E.L., KOESTNER R. & RYAN R.M. (2001). Extrinsic rewards and intrinsic motivation in education: Reconsidered again. *Review of Educational Research*, 71:1-27.
- ΔΟΥΛΙΑΣ Ε., ΚΟΣΜΙΔΟΥ Ε., ΠΑΥΛΟΓΙΑΝΝΗΣ Ο. & ΠΑΤΣΙΑΟΥΡΑΣ Α. (2005). Διερεύνηση κινήτρων συμμετοχής εφήβων σε ομάδες παραδοσιακών χορών. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή και τον Αθλητισμό*, 3(2):107-112.
- GOUDAS M., DERMITZAKI I. & BAGIATIS K. (2000). Predictor of students' intrinsic motivation in school physical education. *European Journal of Psychology of Education*, 15:271-280.
- HANLEY E. (1986). Ο ρόλος του χορού στους αρχαίους και σύγχρονους Ολυμπιακούς αγώνες. *Λεύκωμα 26^{ης} Συνόδου Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας*. Αρχαία Ολυμπία, 251-267.
- ΚΥΡΙΑΖΗ Μ., ΠΑΤΣΙΑΟΥΡΑΣ Α. & ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Ζ. (2004). Παράγοντες παρακίνησης των παιδιών στη συμμετοχή τους στον παραδοσιακό χορό. *Πρακτικά 3^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Αθλητικής Ψυχολογίας*. Τρίκαλα: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 94-96.
- ΚΥΡΟΔΗΜΟΣ Η. & ΚΑΜΛΙΩΡΑΣ Α. (1994). Στάσεις νεαρών ατόμων απέναντι στους ελληνικούς και άλλους χορούς. *Πρακτικά 8^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου για την Έρευνα του Χορού*, Τόμος 1. Δράμα, 37.
- ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΙΔΟΥ Μ., ΜΠΑΣΔΕΚΗ Ν. & ΦΙΛΙΠΠΟΥ Φ. (2005). Κίνητρα συμμετοχής ενηλίκων σε χορευτικές δραστηριότητες. *Άθληση & Κοινωνία*, 39: 69.
- PAPAHARISIS V., SIMOU K. & GOUDAS M. (2003). The relationships between motivation and intentions towards exercise. *Journal of Human Movement Studies*, 45:377-386.
- QUIN E., REDDING E. & FRAZER L. (2007). The effects of an eight-week creative dance programme on the physiological and psychological status of 11-14 year old adolescents: An experimental study. *Dance Science*, 18(3):3-19.
- SALLIS J.F., PROCHASKA J.J. & TAYLOR W.C. (2000). A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 32(5): 963-975.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1960-1980

Γκαρτζονίκα Ε.

Σχολική Σύμβουλος Δυτικής Αττικής

Περίληψη

Ο ελληνικός παραδοσιακός χορός έχει μια μακρά παρουσία στη δημόσια εκπαίδευση. Η ένταξή του αρχικά (1914), στις απογευματινές σχολικές δραστηριότητες με τον όρο εθνικοί χοροί και η συμμετοχή του αργότερα (1932), «ως κατακλείς κάθε τύπου σχολικών εκδηλώσεων», στη δημιουργία συλλογικών αναπαραστάσεων, καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό το σκοπό και το περιεχόμενο της διδασκαλίας του στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η διερεύνηση του ελληνικού παραδοσιακού χορού στη μέση εκπαίδευση κατά το χρονικό διάστημα 1960-1980, μέσα από τα επίσημα θεσμικά κείμενα. Ειδικότερα, εξετάζει τις αλλαγές που έγιναν στους σκοπούς και το περιεχόμενο του διδακτικού αντικειμένου, σε συνάρτηση με τις γενικότερες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις αλλά και τις επικρατούσες ιστορικό-κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες. Η τεχνική της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου που χρησιμοποιείται για την εξέταση πρωτογενών κατά βάση πηγών, αναδεικνύει τις βαθύτερες επιδιώξεις της εκάστοτε εκπαιδευτικής πολιτικής που συνδέονται με το αντικείμενο των ελληνικών παραδοσιακών χορών. Το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς εντοπίζονται σημαντικές εκπαιδευτικές μεταβολές, όπως είναι ο εκπαιδευτικός ν. 4379 του 1964 αλλά και επιμέρους θεσμικές ρυθμίσεις που άπτονται του μαθήματος των ελληνικών παραδοσιακών χορών. Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι, η εικοσαετία 1960-1980 αποκρυσταλλώνει τις προθέσεις της πολιτείας όσον αφορά τις επιδιώξεις από τη διδασκαλία του ελληνικού παραδοσιακού χορού. Ο διαχρονικός στόχος της συγκρότησης της εθνικής ταυτότητας των νέων πολιτών μέσω της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ασκεί σημαντική επίδραση στη διαμόρφωση των περιεχομένων του αντικειμένου. Η συνεχής χρήση του όρου εθνικοί χοροί, η ανάδειξη δύο χορών σε «πανελλήνιους» για υποχρεωτική διδασκαλία και η ενσωμάτωση των τοπικών χορών στην εκπαιδευτική διαδικασία, πιστοποιούν τη συμβολή του αντικειμένου στη συγκρότηση και αναπαραγωγή της εθνικής ταυτότητας.

Λεξεις κλειδιά : ελληνικός παραδοσιακός χορός, εκπαίδευση, εθνική ταυτότητα

Γκαρτζονίκα Ελευθερία

Διεύθυνση: Σώσου 29 Βύρωνα

Τηλ.: 210 7600421

e-mail: egartzonika@freemail.gr

GREEK TRADITIONAL DANCE IN SECONDARY EDUCATION: PURPOSE AND CONTENT OF THE SUBJECT DURING THE 1960-1980 PERIOD

E. Gartzonika

School Advisor for Western Attica

Abstract

Greek traditional dance has had a long presence in public education. Its induction originally (1914) in the evening school activities under the label of "National Dances", its later participation (1932) as "the cornerstone of every kind of school event" and in the creation of collective representations have, in a big way, created the purpose and content of dance teaching in compulsory education. The purpose of this paper is the exploration of Greek traditional dances in middle school education from 1960-1980 through the study of institutional texts. Specifically, this paper examines the changes wrought to the purpose and content of this particular subject in conjunction with the general educational changes and the dominate historical, social and cultural conditions of that time period. The technique of qualitative content analysis which is used mainly for the examination of original sources, brings to the front the deeper wants of the various educational policies that are connected with the subject of greek traditional dances. The examined time period presents a special interest because it contains important educational changes, such as the educational law 4379 of 1964 and other institutional adjustments to the subject of Greek traditional dances. In summary, it can be said that the period 1960-1980 crystallizes the intentions of the state about the teaching of Greek traditional dances. The diachronic target of the formation of the national identity of young citizens through compulsory education has had an important impact on the choice of content for the subject. The continual use of the term "national dances", the highlight of 2 dances as "pan-Hellenic" for required teaching and the induction of local dances in the teaching form, bear witness to the importance of the subject to the creation and reproduction of national identity.

Key words : Greek traditional dance, education, national identity

Gartzonika Eleftheria

Address: 29 Sossou Street, Vironas

Telephone number: 0030 210760 04 21

e-mail: egartzonika@freemail.gr

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΧΟΡΟΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ : ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1960-1980

Εισαγωγή

Στα σύγχρονα έθνη-κράτη η δημόσια εκπαίδευση αποβλέπει, μαζί με τη μεταφορά γνώσεων, στη διαμόρφωση και αναπαραγωγή της εθνικής ταυτότητας (Μαράτου-Αλιμπράντη & Γαληνού, 1999) των νέων γενεών. Η επιδίωξη αυτή αποτυπώνεται στους σκοπούς και τους στόχους των εκάστοτε εκπαιδευτικών νόμων και υλοποιείται μέσα από το περιεχόμενο των αναλυτικών προγραμμάτων (Bernstein,1977), η έρευνα των οποίων ανέδειξε τις συνδέσεις των σχολικών πρακτικών με το ευρύτερο κοινωνικό-ιδεολογικό τους πλαίσιο (Barry, 1986) και τη συμβολή των διαφόρων μαθημάτων στην εθνικοποιητική διαδικασία (Αβδελά, 1997). Η σύνδεση των λαϊκών χορών με τη δημόσια εκπαίδευση στηρίχθηκε στη δυνατότητα που παρέχεται μέσω της χορευτικής πρακτικής να μεταδίδονται ταυτόχρονα σημαντικά προσδιοριστικά στοιχεία του πολιτισμού μιας ομάδας, όπως η γλώσσα, η μουσική και οι κινήσεις (Royce, 2005).

Η ανάδειξη των στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού ως προσδιοριστικών της ελληνικής ταυτότητας οδήγησε στην ένταξη των παραδοσιακών χορών στις σχολικές δραστηριότητες, με την ονομασία εθνικοί χοροί στις αρχές του 20^{ου} αιώνα (Αντωνίου, 1987). Αν και οι μελέτες για τις παραδοσιακές χορευτικές δημιουργίες του ελλαδικού χώρου έχουν αυξηθεί σημαντικά τις δύο τελευταίες δεκαετίες (Ζωγράφου, 2003), οι έρευνες που σχετίζονται με τον παραδοσιακό χορό και τη δημόσια εκπαίδευση είναι σχεδόν ανύπαρκτες.

Η παρούσα εργασία, εξετάζει τις θεσμικές ρυθμίσεις που αφορούν στο αντικείμενο του χορού στη μέση εκπαίδευση κατά τη χρονική περίοδο 1960-1980. Η χρήση της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου (Duverger, 1990) αποβαίνει ιδιαίτερα χρήσιμη, ειδικότερα όταν τα δείγματα, όπως στην περίπτωση μας, είναι μικρά και ατελή και η ερμηνεία αποτελεί μέρος της αναλυτικής διαδικασίας.

Θεσμικές ρυθμίσεις στην εκπαίδευση και ο ελληνικός παραδοσιακός χορός

Από το 1961, έτος που υπογράφεται η συνθήκη σύνδεσης της χώρας με την ευρωπαϊκή κοινότητα, υπάρχουν αναφορές στη διδασκαλία των ελληνικών χορών σε νομοθετικά

διατάγματα που αφορούν στο μάθημα της γυμναστικής, όπως «σωματική αγωγή και λαϊκοί χοροί» (Β.Δ. 672, 1961). Η χρήση του όρου λαϊκοί χοροί στην επίσημη εκπαίδευση, αποτυπώνει ευρέως διαδεδομένες αντιλήψεις της μεταπολεμικής περιόδου περί διατήρησης και προβολής των στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού κάθε κράτους και της χρήσης του φολκλόρ γενικότερα (Giurchescu, 2001). Ήδη, η τάση αυτή ενισχύεται με οργανωμένες παραστάσεις λαϊκών χορών και με τη διενέργεια πανελλήνιων διαγωνισμών, καθώς οι λαϊκοί χοροί μετατρέπονται σε θέαμα για κατανάλωση από τις νεοαφιχθείσες ομάδες των αστικών κέντρων, ενώ μπαίνουν και στην υπηρεσία του τουρισμού (Λουκάτος, 1961).

Η σημαντική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που ακολουθεί με το ν. 4379 του 1964, θέτει ως πρώτο στόχο «τη θρησκευτική, ηθική και εθνική αγωγή των μαθητών», ενώ επαναφέρει σε χρήση τον όρο εθνικοί χοροί. Μετά από δύο χρόνια, συγκεκριμενοποιείται η διδακτέα ύλη για το αντικείμενο των εθνικών χορών στο πρόγραμμα του γυμνασίου ως εξής : «Οι πανελλήνιοι χοροί (Καλαματιανός και Κλέφτικος), τοπικοί χοροί, καθώς και άλλοι, χωρίς χορογραφικές προσθήκες ή αλλοιώσεις»(Β.Δ. 425 / 4-5-1966). Αν και η πρώτη αναφορά σε «πανελλήνιους» χορούς γίνεται στα τέλη του 19^{ου} αιώνα (Λουτζάκη, 1992), η εμμονή στη χρήση του όρου δείχνει την προσήλωση στη δημιουργία εθνικής χορευτικής ταυτότητας και την πολιτισμική ομογενοποίηση (Ζωγράφου, 2004). Η ενσωμάτωση των τοπικών χορών στην εκπαιδευτική διαδικασία σηματοδοτεί τη διεύρυνση του περιεχομένου της εθνικής ταυτότητας και τη σταδιακή αποκατάσταση των τοπικών πολιτισμών. Ενδιαφέρουσα είναι η αναφορά στη μορφή με την οποία πρέπει να διδάσκονται οι χοροί. Σε μια περίοδο, όπου τα χορευτικά συγκροτήματα των ανατολικών χορών περιοδεύουν σε όλο τον κόσμο, παρουσιάζοντας χορογραφημένες λαϊκές δημιουργίες που επηρεάζουν και βρίσκουν μιμητές (Shay, 1999), η έννοια της «αυθεντικότητας» αποκτά ιδιαίτερη σημασία για το περιεχόμενο της ταυτότητας του έθνους-κράτους. Η δεκαετία του 1970 κλείνει με τον ορισμό επιμέρους σκοπού από το μάθημα της γυμναστικής, που αφορά : «τη διατήρηση των εθνικών ασμάτων των εθνικών χορών και άλλων συναφών εκδηλώσεων του λαϊκού πολιτισμού» (Β.Δ.723,1969). Με τις παραπάνω επισημάνσεις, η επίσημη εκπαίδευση ως ο κύριος φορέας μετάδοσης του εθνικού πολιτισμού, αναλαμβάνει ένα ρόλο θεματοφύλακα της παράδοσης και παίρνει θέση υπέρ της «αυθεντικής» μορφής στη διδασκαλία των χορών.

Μετά τη μεταπολίτευση, το πρώτο αναλυτικό πρόγραμμα για το γυμνάσιο δημοσιεύεται το 1977 και ο όρος εθνικοί χοροί αντικαθίσταται με τον όρο ελληνικοί χοροί (Π.Δ. 831), αποτυπώνοντας το κλίμα της εποχής για απομάκρυνση της εκπαίδευσης από εθνικιστικές συνδηλώσεις, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν υπερβολικά την περίοδο της δικτατορίας. Η εικοσαετία που εξετάζουμε κλείνει με την επικείμενη ένταξη της χώρας στην

ενοποιημένη ευρώπη και την ανακήρυξη, μέσω του ΥΠ.Ε.Π.Θ., το 1979 σε «έτος της ελληνικής παράδοσης» (Τσαούσης, 1998), που παίρνει πανελλήνια μορφή με εκθέσεις μαθητών, με παραστάσεις παραδοσιακών χορών και με τη χορήγηση στα σχολεία του βιβλίου, Ελληνικοί Παραδοσιακοί Χοροί, της Δ. Στράτου.

Συνοψίζοντας, από την ανάλυση των θεσμικών ρυθμίσεων επισημαίνουμε τα εξής :

- Την αναγραφή του αντικειμένου των παραδοσιακών χορών στα αναλυτικά προγράμματα της εξεταζόμενης περιόδου με τη χρήση διαφορετικών κάθε φορά όρων, που αντανακλά το εκάστοτε ιδεολογικό-πολιτικό πλαίσιο.
- Την εμμονή στη διδασκαλία του καλαματιανού και του τσάμικου, οι οποίοι έχουν παγιωθεί στη θέση των «πανελλήνιων» χορών, στοχεύοντας στη δημιουργία κοινής πολιτισμικής ταυτότητας.
- Την ένταξη στα αναλυτικά προγράμματα της διδασκαλίας τοπικών χορών που νομιμοποιεί την περιθωριοποιημένη τοπική χορευτική παράδοση και διευρύνει το περιεχόμενο της εθνικής ταυτότητας.

Βιβλιογραφία

- ΑΒΔΕΛΑ Ε. (1997). Η συγκρότηση της εθνικής ταυτότητας στο ελληνικό σχολείο : «εμείς» και οι «άλλοι», στο τ. «*Τί είν' η πατρίδα μας*». *Εθνοκεντρισμός στην Εκπαίδευση*. Επιμέλεια : Φραγκουδάκη Α. και Δραγώνα Θ. Εκδόσεις. Αλεξάνδρεια. Αθήνα. 27-45.
- ΑΝΤΩΝΙΟΥ Δ. (1987). *Τα προγράμματα της Μέσης Εκπαίδευσης (1833-1929)*. Αθήνα.
- BARRY F. (1986). Η Ιστορία των Αναλυτικών Προγραμμάτων και Κοινωνικός Έλεγχος, Ιδεολογία και Αναλυτικά Προγράμματα. Επιμέλεια : Apple M. Μετάφραση : Δαρβέρη Τ. Θεσσαλονίκη.
- BERNSTEIN B. (1977). *Class, Codes and Control, Towards a Theory of Educational Transmission*. Routledge. London.
- DUVERGER M. (1990). *Μέθοδοι κοινωνικών επιστημών*. Μετάφραση: Παπαδοδήμας Ν. ΕΚΚΕ. Αθήνα.
- GIURCHESCU A. (2001). The Power of Dance and its Social and Political uses. *Yearbook for traditional music*,.33: 117.
- ΖΩΓΡΑΦΟΥ Μ. (2003). *Ο Χορός στην Ελληνική Παράδοση*. Αθήνα.
- ΖΩΓΡΑΦΟΥ Μ. (2004). Επινόησεις και παραγνωρίσεις στην κατασκευή της ελληνικής χορευτικής ταυτότητας. Πρακτικά 3^{ου} Συνέδριου Λαϊκού Πολιτισμού. *Χορός και πολιτισμικές ταυτότητες στα Βαλκάνια*. Επιμέλεια έκδοσης : Πανοπούλου Κ. Σέρρες. 155-167.

- ΛΟΥΚΑΤΟΣ Δ. (1961). Επιστολή στην εφημερίδα. «Τα Νέα Κεφαλλονιάς - Ιθάκης», αναδημοσίευση στο π., *Παράδοση και Τέχνη*. τ. 80. (2005), 14-15.
- ΛΟΥΤΖΑΚΗ Ρ. (1992). Κριτική θεώρηση των βιβλίων του ελληνικού χορού. *Εθνογραφικά*. τ.8. Ναύπλιο, 27-45.
- ΜΑΡΑΤΟΥ-ΑΛΙΜΠΡΑΝΤΗ Λ., ΓΑΛΗΝΟΥ Π. (1999). *Πολιτισμικές Ταυτότητες : από το Τοπικό στο Παγκόσμιο, «εμείς» και οι «άλλοι»*. Αναφορά στις τάξεις και τα σύμβολα. Επιμέλεια : Κωνσταντοπούλου Χρ., Μαράτου-Αλιμπράντη Λ., Γερμανός Δ. και Οικονόμου Θ. ΕΚΚΕ. Αθήνα.
- ROYCE A. (2005). *Η ανθρωπολογία του χορού*. Μετάφραση, επιμέλεια, επίμετρο: Ζωγράφου Μ. Εκδόσεις. Νήσος. Αθήνα.
- SHAY A. (1999). Parallel Traditions : State Dance Ensembles and Folk Dance in " The Field". *Dance Research Journal*, 31(1): 29-56.
- ΤΣΑΟΥΣΗΣ Δ. (1998). Ελληνισμός και Ελληνικότητα. Το πρόβλημα της νεοελληνικής ταυτότητας. *Ελληνισμός - Ελληνικότητα. Ιδεολογικοί και Βιωματικοί Άξονες της Νεοελληνικής Κοινωνίας*. Επιμέλεια : Τσαούση Δ. Εκδόσεις Εστία. Αθήνα, 15-25.